

BİR ATTA MAXİLLA, PREMAXİLLA VE MANDİBULA'NIN AÇIK, BİLATERAL PARÇALI KIRIĞI İLE TEDAVİSİ

H. Anteplioğlu*

Giriş

Atlarda, dış tromalara bağlı çenelerde değişik şekilde kırıklar şekillenebilmektedir. Bunlar içerisinde hem üst ve hemde alt çenenin parçalı, açık ve bilateral kırıkları oldukça nadirdir. Tedavileri uzun zamana ihtiyaç gösteren böyle olaylarda, hayvanın beslenmesi problemi yanında, kemik nekrozu, dyspnoe, osteomyelitis, fistülleşme gibi birçok tehlikeli komplikasyonları da mevcuttur. Bu güçlükler karşısında operasyonla iyileştirilen enteresan bir vakamızı burada açıklamak istedik.

Hickman (3), *Beckenhauser* (1) ve *Jenny* (4); çene kırıklarında, uygulanan çeşitli tedavi metodlarını eleştirerek, bunlarda çok defa konservatif metodların yetersiz kaldıklarını, hele dislokasyon bulunan hallerde, mutlaka operasyonla çeşitli vasıtalar kullanarak fikzasyona gidilmesinin gerektiğini, partial kırıklarda ise, küçük kemik parçalarının çıkarılmasının zaruretine işaret etmişlerdir.

Garner ve *Thurmon* (2); safkan bir atta otomobil çarpması sonucu şekillenen bilateral, maxilla, premaxilla ve mandibula kırığı olayında ağız antiseptiklerle yıkadıktan sonra, intubasyon anestezisi altında, iki tarafta yapılan ensizyonlarla kırık kemik fragman'larını KIRSCHNER APPARATI ile tespit etmiş ve altı hafta atı burunmeri sondası ile beslemiştir. Bu süre sonunda radyografik muayenede Callus'un yeterli şekilde oluştuğunu ve hayvanın gıdasını kendisinin alabileceğini görerek, iyileşmiş olan atı taburcu ettiğini, vak'a olur

* A.Ü. Veteriner Fakültesi Şirurji Kürsüsü Profesörlerinden.

Operasyon ve tedavi sırasında yardımcı olan Dr. A. Finci'ye burada teşekkürlerimi bildiririm.

olmaz muayene ve tedaviye getirildiği için başarı şansının fazla bulunduğunu yayınlamıştır.

Krahwinkel ve *Hefferman* (3), onbir yaşında Safkan bir Arap kısırağında maxilla ve premaxillada şekillenen açık kırık olayında gene operasyona baş vurduğunu ve internal pinlerle transversal kırığı tesbit ettiğini, altı haftalık bir süre içinde iki def'a operasyonu tekrarlamak zorunda kaldığını, hayvanı bu süre içinde günde iki def'a burun-meri sondası ile beslediğini, sonucun başarılı olduğunu yazmıştır.

Materyal ve Metod

Materyalimiz, 1967/229 yılında kliniğimize getirilen üç yaşında, Safkan Arap, Doru taydır.

Bu hayvan ılığda serbest dolaşırken diğer hayvanlar tarafından kovalanmış ve çok sür'atli bir dönüş anında beton direğe başıyla çarpmış. Yapılan klinik muayenede; hayvanın üst çenesinin sağ tarafında birkaç yerde uzunlamasına yaralar, bunların irinli akıntısı, ve çöküntü, nasal kornaj, yemini yiyemediği, maxilla, premaxilla ve mandibula'da dens caninus'ların arka tarafında bilateral, elle yoklandığında hareket ve crepitation veren parçalı açık kırığın bulunduğu görüldü. Regio'nun lateral pozisyonda yapılan radyografisinde, sağda küçük iki ayrı parçayı ihtiva eden, maxilla, premaxilla ve mandibula'da transversal, kompond bilateral kırık tesbit edildi. Vak'anın oluşu bir haftalık bir süreye dayandığından ve sağ tarafta oldukça fazla derecede içeriye doğru deviyasyon bulunduğundan hem irinlenme ve hemde dyspnoe symptome'ları bulunmaktaydı. Herşeyden evvel regio'nun gerekli temizliği yapıp, antiseptikle burun, ağız ve çene geçici kompreslerle düzenlendi, sonra geçici bir TRACHEOTOMİE yapıldı. At çok aç kalmış, bu arada ağzıyla yeşil yonca yemek istemişede çok az beslenildiğinden ötürü burun meri sondası ile iki gün çorbalarla beslendi, aynı zamanda 3000.000 U. Penicillin + 4 g. Streptomycin enjekte edildi. Üçüncü gün diyetle alınarak narkoza hazırlandı. Formül 1 (F1) solüsyonu ile genel anestezi sağlanarak yatırıldı, yara çevresine lokal olarak XYLESTESİNE (%2) infiltrasyon tarzında enjekte edildi. Sol taraftaki maxxılar ve premaxillar kırık kenarları karşı karşıya bulunduğundan ensizyon sadece sağda yapıldı ve iki küçük kemik parçası çıkarıldıktan sonra içeriye çökmüş kemikler düzeltilip, birikmiş kan pıhtıları ve irin kolleksiyonları steril tamponlarla temizlendi. Nervus facialis'in sağda yanak ve dudağa gelen dalının kopacak şekilde ezilip yırtıldığı görüldü. Perfo-

ratörle kırık kemik kenarlarına karşılıklı olmak üzere dörder delik açıldı, bunlardan kemik dikişlerinde kullanılan çelik teller geçirilip, uçları penslerle sıkılarak fragmanlar tesbit edildi ve telin son kısımları kesilip deri altında irkiltı doğurmayacak tarzda yuvalandırıldı. Derideki ensizyona'da basit dikiş konup lokal olarak penicillin enjekte edildi.

Mandibula'nın şubelerinde bulunan kırık karşı karşıya olduğundan burada operasyon uygulanmadı. Hayvan boş bir boksa ters bağlatırıldı. İkinci gün alt çene'nin dislokasyona maruz kalmaması için atelli bir bandajla üst çeneye tesbit edildi. Ata her gün 2,500 000 U penicillin + 3 g. streptomycin enjekte edildi, ayrıca serum glyucose (% 10) 200 ml, Calcium ve 25 ml Tonofostan verildi. Üç hafta kadar günde iki def'a burun meri sondası ile tane yem çorbaları içirildi. Operasyon'dan otuz beş gün sonra yapılan radyografide callus'un oldukça geliştiği görüldü, hayvan yeniden anestezi altında yatırılıp kemiğe konmuş olan dikişler açılıp kaldırıldı, alt çeneye konan bandaj yerinde bırakıldı. Kırık ikinci günden itibaren de alt çenedeki atel alınıp, yeme denemeleri yaptırıldı. Bu muayenede, atın çorbaları ve yumuşak yemleri yavaş yavaş alabildiği görüldü, ancak bu devrede iken sağ tarafta fasial paralyse symptome'ları belirdi. Ata Striknovit ve Bestrin enjeksiyonlarına bir süre devam edildi, sonuç alınmayınca, arıza estetik bir operasyonla düzeltildi. Böylece nasal respirasyon bozukluğuna sebep olan burun deliği çöküntüsü ile dudak deviyasyonu cicatriciel kontaksiyonla gidirilmiş oldu. Beş hafta sonra hayvana yaptırılan hafif ve orta derecede hızlı hareketlerde, respirasyonda güçlük bulunmadığı, sadece sür'atli koşmalarda teneffüs horultusunun şekillendiği görüldü. At bu haliyle taburcu edildi. Altı ay sonra hayvan sahibinden edinilen bilgide, normal olarak hayatına devam ettiği ve anormal bir durumu bulunmadığı anlaşıldı. Halen çiftlikte damızlık için kullanılmaktadır (Resim 1,2).

Sonuç

Safkan bir Arap kısırakta direğe başını çarpma sonu şekillenen transversal, bilateral maxilla, premaxilla ve mandibula kırığı tesbit edilmiş, lezyon açık operasyon ve çelik tellerle tesbit edildikten sonra, alt çenede bulunan ve fakat dislokasyon bulunmayan kırık atelle yerinde zaptedilmiş, hayvan 6 hafta kadar burun meri sondası ile beslenip, callus'un şekillenmesiyle iyileşmiş, sağ tarafta oluşan fasial paralyse için estetik operasyon yapılmıştır. Halen damızlık için kullanılan bu hayvanda yukarıda yeri ve şekli bildirilen kırıklar ol-

dukça nadir görüldüğünden ve tedavisi uzun süre alıp, devamlı takibi gerektiğinden sonucun başarılı olması, diğer komplikasyonların husulünün önlenmiş olması bakımından önem taşımaktadır.

t a r t ı ŝ m a

Atlarda bilateral, maxilla, premaxilla ve mandibula'nın açık, parçalı kırıkları oldukça tehlikeli ve komplikasyonlarla daima takibedildiğinden tedavilerinin uzun zamanda husule gelmesi sebebiyle hayvanın bu süre içinde sun'î yollarla beslenmesi problemi birçok olayda veteriner hekim için olumsuz karşılanmaktadır. Bizim vak'amızda sadece facial paralyse sonu burun kanadı ve dudakta şekillenen deviyasyon ikinci bir estetik operasyonla düzeltilmiş ve 42 günde iyileşme sağlanmıştır. Konservatif tesbit metodlarının bu regionun kırıklarında uygulanması çoğunlukla yeterli olmamakta, diğer operativ tedavi ve düzeltme yollarına başvurmak gerekmektedir.

Ö z e t

Makalede Safkan, bir Arap Kısrağında direğe başını çarması sonu şekillenen bilateral, açık, maxilla, premaxilla ve mandibulanın dens caninus'lar arkasında şekillenen transversal kırığının operasyonla 42 günde başarılı olarak tedavi edilebildiği özetlenmiştir.

S u m m a r y

Surgical Repair of Bilateral, Opened Fractures of Maxilla, Premaxilla, and Mandible in a Horse

A 3-years-old Pure bred Arabian Horse was examined in the Clinic one week after having been struck. It had bilateral, opened fractures of maxilla, premaxilla, and mandible immediately in behind of canine teeth. The fractured bones could be displaced. There was remarkable laceration on the right facial nerve branch. The fracture of maxilla, and premaxilla were transfixed with wire sutures, and mandible was kept apposition by a bandage. Recovery was satisfactory after 42 days. Observations two years later revealed that the fracture had healed, and the horse could use its jaws normally.

L i t e r a t ü r

- 1- **Beckenhauser, W.H.** (1956): *Fractures of Mandibular Symphysis, in a Cow.* J.A.V.M.A., 129, 103-107.

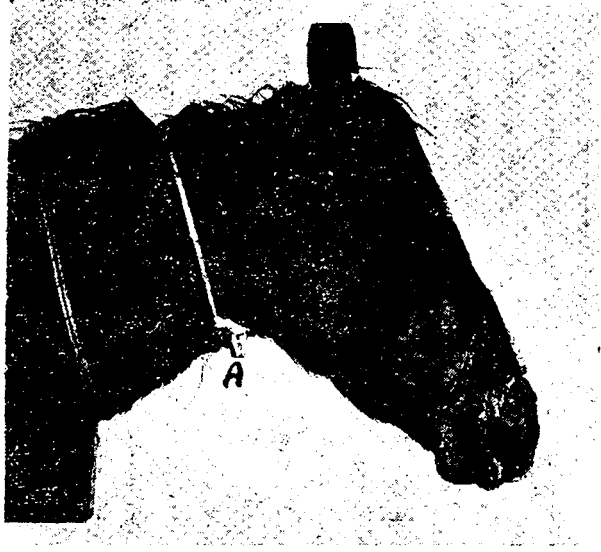
- 2- **Garnier, H.E., and Thurmon, J.C.** (1968): *Repair of Bilateral Fractures of the Maxillae, Premaxillae, and Mandible in a Horse.* J.A.V. M.A., 152, 1402-1406.
- 3- **Hickman, J.** (1964): *Veterinary Orthopaedics.* P. 190-197., Oliver and Boyd, Edinburgh and London.
- 4- **Jenny, J.** (1961): *The Management of Bone and Joint Injuries in Large Animals.* Vet. Scop. IV, 9-11.
- 5- **Krahwinkel, D. J., Haffernan, H. J. and Ewbank, R.L.** (1969): *Surgical Repair of Fractured Maxillae and Premaxillae in a Horse.* J.A.V. M.A., 154, 53-57.

Yazı "Dergi Yazı Kuruluna" 7.6.1969 günü gelmiştir.

Resim 1

Vak'amızı teşkil eden atın üst ve alt çene kemiklerinde şekillenen Communitiv fracture-ları gösteren, lateral pozisyonundan çekilmiş radyografi. (Communitive fracture in the upper and lower jaw of a horse).

Resim 2

Kemik dikişiiyle üst çene kırığının tesbitinden sonraki görünümü. (The picture represents the operation site after ten dayes of corrective surgery). A. Tracheotube.